

ผลการพัฒนารูปแบบการตรวจราชการ ที่ส่งเสริมทักษะ การคิดวิเคราะห์ อย่างมีวิจารณญาณ ของผู้นิเทศเขตสุขภาพที่ 5 The Performance Development Model in Promoting of Critical Thinking for Health Supervisors in Health Region 5

อมรรัตน์ ลิ้มจิตสมบุญ พย.ม.,
สาขาการศึกษาพยาบาล
สำนักตรวจและประเมินผล
สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

Amornrat Limjitsomboon, M.N.S.,
Nursing Education
Bureau of Inspection and Evaluation
Ministry of Public Health

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: 1. เพื่อพัฒนารูปแบบการตรวจราชการ ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ อย่างมี
วิจารณญาณของผู้นิเทศ
2. เพื่อศึกษาผลการใช้การเรียนรู้ตามสภาพจริง ในการพัฒนาการคิดวิเคราะห์อย่าง
มีวิจารณญาณของผู้นิเทศ

วิธีการศึกษา: เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้นิเทศเขต
สุขภาพที่ 5 ทั้งหมด จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การเรียนรู้ตามสภาพจริง (authentic
learning) และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล ได้แก่แบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ อย่างมี
วิจารณญาณ 5 ด้าน โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ รวมทั้งวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการทดสอบย่อย
ในการทดสอบวัดความคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ใช้สถิติพื้นฐานหาค่าร้อยละ แล้วนำไปเปรียบเทียบกับ
เกณฑ์ที่กำหนดไว้

ผลการศึกษา: ผลการวัดการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณของผู้นิเทศในเขตสุขภาพที่ 5 ด้วยการ
ใช้แบบทดสอบความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ 5 ด้าน หลังจากการนำรูปแบบการตรวจ
ราชการ ที่จัดให้มีการเรียนรู้ตามสภาพจริงอยู่ในกระบวนการตรวจราชการนั้นพบว่า ผู้นิเทศสามารถคิดวิเคราะห์
อย่างมีวิจารณญาณอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 56.67 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 26.67
ระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 13.33 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 3.33 ตามลำดับ เนื่องจากการเรียนรู้
ตามสภาพจริง เป็นการสอนที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมความคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณของผู้นิเทศ
เป็นกระบวนการที่ผู้นิเทศได้ใช้ทักษะการคิดขั้นสูงจากกิจกรรม การเปิดโอกาสให้ผู้นิเทศเป็นผู้คิดวิเคราะห์
สังเคราะห์ประเมินและตัดสินใจได้เอง มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีการสรุปความคิดรวบยอด เพื่อสร้าง
ความเข้าใจในองค์ความรู้ใหม่ นอกจากนี้ในกระบวนการเรียนรู้ ผู้นิเทศยังได้อภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทั้งใน

เชิงวิชาการ และประสบการณ์ ซึ่งนอกจากจะได้ความรู้ในระดับลึกแล้ว ยังเป็นการเรียนรู้ที่นำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณของผู้นิเทศได้อีกด้วย

สรุป: รูปแบบการตรวจราชการ ของผู้นิเทศในเขตสุขภาพที่ 5 โดยเลือกนำเทคนิคและวิธีการที่ได้รับการยอมรับ ว่าสามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ และสอดคล้องกับบริบทของกระบวนการตรวจราชการ ได้แก่การจัดให้มีการเรียนรู้ตามสภาพจริงอยู่ในกระบวนการตรวจราชการ โดยการฝึกสอน (coach) ผู้ตรวจราชการเขตสุขภาพที่ 5 ทำหน้าที่เป็นครูหรือผู้สอน (coaching) สามารถตั้งประเด็นคำถามชวนให้คิด ให้ศึกษาค้นหาข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณได้เป็นอย่างดี พบว่ารูปแบบการตรวจราชการที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณของผู้นิเทศนี้ สามารถใช้ในการพัฒนาสมรรถนะผู้นิเทศที่พึงประสงค์ได้ โดยองค์กรหรือหน่วยงาน อาจนำไปใช้ในการจัดเป็นหลักสูตรฝึกอบรมผู้ที่ให้ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศ ก่อนการแต่งตั้งเป็นผู้นิเทศ หรือก่อนการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้นิเทศได้ อีกทั้งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการตรวจการ อันจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยรับการตรวจราชการได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การตรวจราชการ ผู้นิเทศ การเรียนรู้ตามสภาพจริง การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ

ABSTRACT

Objective: The purposes of research are to study and develop a model in promoting of the critical thinking for health supervisors in Health Region 5.

Methods: Thirty health supervisors were used as samples for this research. This research used two tools; the first one was authentic learning in practical experiments for inspection tour. The other one was evaluating tool, the critical thinking test. The results were analyzed from these two tools in terms of critical thinking.

Results: The results of the critical thinking with five dimensions questionnaire showed critical thinking of supervisors in excellent level at 13.33 percent, good level at 56.67 percent, and moderate level at 26.67 percent, poor level at 3.33 percent, respectively. Since the authentic learning was targeting at learners by keeping independence and promoted critical thinking to improve skills, activities, thinking process, analysis, synthesis and evaluation. These processes of thinking could summarize concepts and understand new knowledge in the learning process. In these processes the supervisors could discuss and exchange knowledge, skills and experience to form a new critical thinking knowledge.

Conclusion: The authentic learning process can be used for improving health supervisors and candidates for health inspection.

Keywords: Inspection, supervisor, authentic learning, critical thinking

บทนำ

การตรวจราชการ เป็นภารกิจดำเนินงานขององค์กรทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือภาคเอกชน ต้องอาศัยทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญคือบุคลากรที่แต่งตั้งให้เป็นผู้นิเทศ ซึ่งจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญในสาขาที่มอบหมายให้ไปเทศ ตลอดจนอาจมีตำแหน่งหน้าที่หรือมีบทบาทในการบริหารงานร่วมด้วย¹ จากสถานการณ์การตรวจราชการ และนิเทศงานระดับกระทรวงสาธารณสุข และเขตสุขภาพที่ 5 ที่ผ่านมา พบว่ามีผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้นิเทศงานจากกรม และศูนย์วิชาการ รวมทั้งบุคลากรจากพื้นที่เขตสุขภาพที่ 5 ร่วมด้วย การตรวจราชการระดับกระทรวงสาธารณสุขจะดำเนินการพร้อมกันทั้ง 12 เขตสุขภาพ ดังนั้นในการที่จะได้ผู้นิเทศที่มีสมรรถนะเหมาะสมทั้งหมดนั้นยังคงไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องมอบหมายแต่งตั้งบุคลากรในระดับปฏิบัติหรือในตำแหน่งชำนาญการ ทั้งจากกรม ศูนย์วิชาการ และจากหน่วยงานในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 5 ร่วมเป็นผู้นิเทศในการตรวจราชการที่มุ่งผลสัมฤทธิ์นั้น ได้มีการรวบรวมปัญหาอุปสรรคของการตรวจราชการไว้ มีประเด็นที่เป็นโอกาสพัฒนา ซึ่งตรงกับประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้พบมา ได้แก่ปัญหาด้านขีดสมรรถนะของบุคลากรที่เป็นผู้นิเทศ เนื่องจากกรอบความรู้ ทักษะ ของผู้ตรวจราชการ และบุคลากรสนับสนุนที่มีอยู่ไม่เพียงพอ และสอดคล้องกับการตรวจราชการแบบบูรณาการ มุ่งผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการผู้ตรวจราชการ และทีมงานที่มีสมรรถนะมีความสามารถสูงทั้งด้านการสอบสวน การตรวจสอบความถูกต้องตามกฎระเบียบการตรวจสอบ ติดตามประเมินผล การดำเนินงาน การประเมินขีดความสามารถ และศักยภาพ การให้คำปรึกษา และแนะนำ

ประเด็นสำคัญที่พบคือ รายงานผลการตรวจราชการ ยังไม่ได้รับความสนใจจากผู้บริหาร

ระดับสูงเท่าที่ควร ผลการตรวจราชการยังไม่เป็นที่ยอมรับ ไม่มีการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะ และขาดการติดตามผลการตรวจราชการ ว่าหน่วยรับตรวจได้มีการปฏิบัติตามคำแนะนำหรือไม่ อย่างไร โดยมีสาเหตุมาจากการขาดมาตรฐานการตรวจราชการที่ชัดเจน หน่วยรับตรวจไม่จริงใจ ผู้บริหารระดับสูงไม่ให้ความสนใจ รวมทั้งสาระของรายงานการตรวจราชการเอง ที่ไม่ได้เป็นข้อมูลในเชิงสรุปผล ข้อมูลที่ได้ยังไม่เพียงพอต่อการนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายเท่าที่ควร และกระบวนการตรวจราชการ ยังไม่มีระบบการติดตามผลเชิงรุก¹ ซึ่งในการตรวจราชการและนิเทศงานนั้น มีจุดมุ่งหมายตรงกันคือต้องการปรับปรุงการทำงานหรือช่วยชี้แนะในการพัฒนาของพื้นที่ให้มีคุณภาพมากขึ้น¹ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นิเทศจะต้องมีทักษะที่จำเป็น และเหมาะสมสำหรับทักษะของผู้นิเทศ จำเป็นต้องมีทักษะใน 3 ด้าน คือ

1) ทักษะในเชิงวิชาการ คือ มีความเข้าใจในลักษณะงาน มีความเชี่ยวชาญในเชิงวิชาการ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเป็นผู้นำ มีความมั่นใจในสิ่งที่ตนนิเทศ

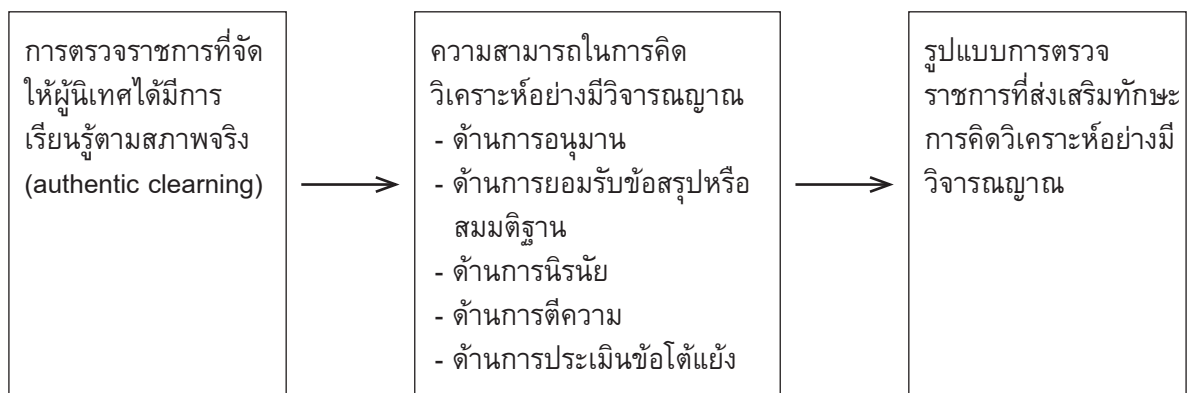
2) ทักษะในเชิงมนุษยสัมพันธ์ เนื่องจากต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นจึงต้องมีความเชี่ยวชาญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นทั้งในด้านการพูดการฟังและการปฏิบัติต่อผู้อื่น

3) ทักษะในด้านปัญญา สามารถวิเคราะห์ปัญหา คาดการณ์ทางเลือกแต่ละทาง เพื่อเป็นแนวทางในการตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหาต่อไป²

ดังนั้น ในการส่งเสริมให้ผู้นิเทศ ได้มีความสามารถในการมีความคิดที่รอบคอบ สมเหตุสมผล ผ่านการพิจารณาก่อนการลงมือปฏิบัติ แล้วมีการตัดสินใจอย่างถูกต้อง การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสม นำสู่การศึกษาค้นคว้า การเรียนรู้ และการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คือ สามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างมี

วิจารณ์ญาณได้³ การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณ์ญาณ ไม่ใช่พรสวรรค์ แต่เป็นทักษะที่พัฒนาได้⁴ ผู้วิจัยจึงได้สนใจทำการศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการตรวจราชการ ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณ์ญาณ ของผู้นิเทศเขตสุขภาพที่ 5 ในปีงบประมาณ 2559 โดยการวางแผนการตรวจราชการ ที่ปรับปรุงกระบวนการตรวจราชการ ให้มีบริบทที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยใช้วิธีการเรียนรู้ตามสภาพจริง เพื่อพัฒนาผู้นิเทศให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณ์ญาณ และส่งผลให้การตรวจราชการเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่ที่รับตรวจราชการได้จริง

กรอบแนวคิด

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วัตถุประสงค์

การศึกษผลการพัฒนารูปแบบการตรวจราชการ ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณ์ญาณ ของผู้นิเทศเขตสุขภาพที่ 5 มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลการใช้การเรียนรู้ตามสภาพจริง ในการพัฒนาการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณ์ญาณของผู้นิเทศ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการตรวจราชการที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณ์ญาณของผู้นิเทศ

นิยามศัพท์

การตรวจราชการ (inspection) หมายถึง การตรวจติดตามการดำเนินงาน ตามแผนงาน โครงการ ตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุข ตามนัย แห่งระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการตรวจ ราชการ พ.ศ. 2558 ข้อ 8 ถ้าในกระทรวงใดมีผู้ตรวจ ราชการ ทั้งในระดับกระทรวงและระดับกรม แผนการ ตรวจราชการประจำปีต้องไม่ซ้ำซ้อนกัน และเกิด บูรณาการ ถือเป็นการตรวจราชการแนวใหม่ ที่มุ่งผล สัมฤทธิ์มีแนวทางการดำเนินงานในเชิงรุก เน้นการ ป้องกันมากกว่าการแก้ไข และมุ่งเน้นการรายงานผล งานที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ของหน่วยรับตรวจ¹

ผู้นิเทศ หรือบุคคลที่ทำหน้าที่นิเทศ (supervisor) มีภารกิจหรือหน้าที่คือ ให้การนิเทศ (supervise) ได้แก่การช่วยเหลือ แนะนำชี้แจง ปรับปรุง เพื่อช่วยให้บุคลากรภายใต้ความรับผิดชอบ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแล้ว หรือกำลังเผชิญอยู่ให้ลุ่ลง ไปด้วยดี รวมทั้งพัฒนางานที่บุคลากรกำลังปฏิบัติอยู่ ให้มีวิธีที่เหมาะสม มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น ดังนั้นการ นิเทศงานคือ กระบวนการติดตามผลงาน ชี้แจง แนวทางปฏิบัติ เสนอแนะ อบรม และฝึกสอน สังเกตการณ์ กระตุ้นแก้ไข ส่งเสริมให้ผู้รับการนิเทศ งานสนใจในงานที่รับผิดชอบ และเพิ่มขีดความ สามารถในการปฏิบัติงาน ภายในขอบเขตให้ดีขึ้น โดยใช้หลักมนุษยสัมพันธ์ และการใช้แรงจูงใจ เพื่อ สนับสนุนให้ผู้รับการนิเทศปฏิบัติงานได้สำเร็จตาม วัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความ คล่องตัวในการดำเนินงาน และช่วยการทำงานของ ทุกฝ่ายให้เป็นไปด้วยดี รวมทั้งนำข้อมูลที่ได้จากการ นิเทศงาน มาวางแผนพัฒนาปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น และเสริมสร้างความรู้แก่ผู้ปฏิบัติงาน²

การเรียนรู้ตามสภาพจริง (authentic learning) เป็นวิธีการสอน ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ และสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้อย่างมีเหตุผล

หลักการสำคัญของการจัดการเรียนการสอน รูปแบบ การเรียนการสอน ตามแนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพ จริง ประกอบด้วย 5 ประการได้แก่ 1) การเรียนรู้เกิด ขึ้นในบริบทที่เป็นจริง และจากการแก้ปัญหาในสภาพ จริง 2) ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากการกระทำ การแก้ปัญหา และการมีปฏิสัมพันธ์ 3) ผู้เรียนต้องม ีความกระตือรือร้น 4) ผู้สอนเป็นแหล่งความรู้ และ ผู้อำนวยความสะดวก 5) แหล่งเรียนรู้มีความ หลากหลาย³

การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) หมายถึง การใช้ปัญญาในการพินิจ พิจารณาไตร่ตรองอย่างสุขุม รอบคอบ มีเหตุผล มีการประเมินสถานการณ์ เชื่อมโยงเหตุการณ์ มีการ ตีความ สรุปความ โดยอาศัยความรู้ ความคิด และ ประสบการณ์ของตนในการสำรวจหลักฐานอย่าง ละเอียด ถูกต้อง เพื่อนำไปสู่ข้อสรุป และข้อตัดสินใจ ที่สมเหตุสมผล³

แผนภูมิที่ 2 กระบวนการตรวจราชการที่ได้จัดให้มีการเรียนรู้ตามสภาพจริงอย่างต่อเนื่อง

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ดำเนินการวิจัยโดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากผู้วิจัยมีประสบการณ์การทำงานในเขตสุขภาพที่ 5 มาเป็นเวลาหลายปี จึงมีความรู้ความเข้าใจและรู้จักหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนบุคลากรในพื้นที่เขตสุขภาพที่ 5 เป็นอย่างดี จึง

สามารถเลือกบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้นิเทศในเขตสุขภาพที่ 5 ปีงบประมาณ 2559 ที่มาจากระดับตำแหน่งชำนาญการ ถึงระดับชำนาญการพิเศษ ทั้งหมดจำนวน 30 คน ที่จะให้ข้อมูลได้กระจ่าง และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ได้อย่างดี

เวลาที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือ เดือนมกราคม ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นการ

ตรวจราชการรอบที่ 1 ถึงรอบที่ 2 ปีงบประมาณ 2559
ทำการศึกษาโดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ การเรียนรู้ตาม
สภาพจริง (authentic learning) นำมาใช้ปฏิบัติอยู่
ในกระบวนการตรวจราชการอย่างต่อเนื่อง และ
เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลคือ แบบทดสอบความ
สามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ของ
วัตสัน และเกลเซอร์ (Watson–Glaser Critical
Thinking Appraisal)⁶ ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้านดังนี้

1. ความสามารถในการอนุมาน (inference)
เป็นความสามารถในการจำแนกระดับความน่าจะเป็น
ของข้อสรุปที่คาดคะเนจากสถานการณ์ ว่าข้อสรุปนั้น
เป็นไปได้จริงอย่างแน่นอน น่าจะเป็นจริง สรุปไม่ได้
น่าจะไม่ใช่จริง หรือไม่จริง

2. ความสามารถในการยอมรับข้อสรุป หรือ
สมมติฐาน (recognition of assumptions) เป็นความ
สามารถของบุคคล ในการจำแนกแยกแยะข้อมูล โดย
อาศัยข้อสรุป หรือสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ล่วงหน้า หรือ
เบื้องต้นในแง่มุมมองต่างๆ แล้ว

3. ความสามารถในการสรุปเหตุผลเชิง
นิรนัย (deduction) เป็นการสรุปโดยใช้เหตุผลอ้างอิง
จากหลักการ กฎเกณฑ์ทั่วไป ไปสู่ข้อมูลหรือ
สถานการณ์ที่ปรากฏ

4. ความสามารถในการตีความ (interpretation)
เป็นความสามารถในการแปลความหมายของข้อมูล
และเหตุการณ์ที่ปรากฏ

5. ความสามารถในการประเมินข้อโต้แย้ง
(evaluation of arguments) เป็นความสามารถในการ
ตอบคำถาม และอ้างเหตุผลได้อย่างสมเหตุสมผล

ผู้วิจัยได้นำแบบทดสอบจำนวน 17 ข้อ
ดังกล่าว ไปทดลองใช้กับผู้นิเทศจำนวน 10 คน เพื่อ
หาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร
คูเดอร์-ริชาร์ดสัน 20 ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .7

ในการทำแบบทดสอบความสามารถในการ
คิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ตามแนวคิดของ

Watson และ Glaser ให้เวลาในการทำแบบทดสอบ
30 นาที ให้คะแนนโดยเทียบกับเกณฑ์การให้คะแนน
และในแต่ละข้อตอบถูกต้องให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0
คะแนน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS
for Windows version 11.5 วิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

1. คำนวณผลรวมของคะแนนความสามารถ
ในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ แต่ละด้าน
และผลรวมทั้ง 5 ด้าน โดยการแจกแจงความถี่ และ
หาค่าร้อยละของคะแนน และผลรวมแต่ละด้าน

การคำนวณคะแนนความสามารถในการคิด
วิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ รายด้านเป็นดังนี้

ด้านการอนุมาน 5 คะแนน ได้แก่ ข้อ 1 – 5

ด้านการยอมรับข้อสรุป หรือสมมติฐาน
3 คะแนน ได้แก่ ข้อ 6 – 8

ด้านการนิรนัย 3 คะแนน ได้แก่ ข้อ 9 – 11

ด้านการตีความ 3 คะแนน ได้แก่ ข้อ 12 – 14

ด้านการประเมินข้อโต้แย้ง 3 คะแนน ได้แก่
ข้อ 15 – 17

ความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมี
วิจารณญาณรวม 17 ข้อ มีความหมายของคะแนน
ผลรวม ดังนี้คือ

คะแนนผลรวม	ความหมาย
15 – 17	ดีมาก
11 – 14	ดี
7 – 10	ปานกลาง
ต่ำกว่า 7	ปรับปรุง

ผลการศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน และร้อยละ ของคะแนนความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ของ
ผู้นิเทศด้านการอนุমান

คะแนนรวมด้านการอนุমান	จำนวน	ร้อยละ
0	-	-
1	-	-
2	4	13.33
3	14	46.67
4	8	26.67
5	4	13.33
รวม	30	100

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้นิเทศส่วนมากมี
คะแนนผลรวม 3 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 46.67 รอง
ลงมา ได้แก่ผลรวม 4 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 26.67

ผลรวม 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 13.33 และผลรวม
5 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 13.33 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงจำนวน และร้อยละ ของคะแนนความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ของ
ผู้นิเทศด้านการการยอมรับข้อสรุป หรือสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ล่วงหน้า

คะแนนรวมด้านการยอมรับข้อตกลงเบื้องต้น	จำนวน	ร้อยละ
0	-	-
1	7	23.33
2	18	60.0
3	5	16.67
รวม	30	100

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้นิเทศส่วนมากมี
คะแนนผลรวม 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60.0 รองลงมา

ได้แก่ผลรวม 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 23.33 และ
ผลรวม 3 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน และร้อยละ ของคะแนนความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ของ
ผู้นำเขตด้านการนิรภัย

คะแนนรวมด้านการนิรภัย	จำนวน	ร้อยละ
0	-	-
1	6	20.0
2	18	60.0
3	6	20.0
รวม	30	100

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้นำเขตส่วนมากมี ได้แก่ผลรวม 3 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 20.0 และ
คะแนนผลรวม 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 60.0 รองลงมา ผลรวม 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 20.0 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงจำนวน และร้อยละ ของคะแนนความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ของ
ผู้นำเขตด้านการตีความ

คะแนนรวมด้านการตีความ	จำนวน	ร้อยละ
0	-	-
1	5	16.67
2	20	66.67
3	5	16.67
รวม	30	100

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้นำเขตส่วนมากมี รองลงมา ได้แก่ผลรวม 3 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 16.67
คะแนนผลรวม 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และผลรวม 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 16.67 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงจำนวน และร้อยละ ของคะแนนความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ของ
ผู้นิเทศด้านการประเมินข้อโต้แย้ง

คะแนนรวมด้านการประเมินข้อโต้แย้ง	จำนวน	ร้อยละ
0	-	-
1	5	16.67
2	23	76.67
3	2	6.67
รวม	30	100

จากตารางที่ 5 พบว่าผู้นิเทศส่วนมากมี ได้แก่ผลรวม 1 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และ
คะแนนผลรวม 2 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 76.67 รองลงมา ผลรวม 3 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 6.67 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงจำนวน และร้อยละ ของระดับความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ
ของผู้นิเทศ

ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ		จำนวน	ร้อยละ
ระดับ	คะแนน		
ปรับปรุง	ต่ำกว่า 7	1	3.33
ปานกลาง	7 – 10	8	26.67
ดี	11 – 14	17	56.67
ดีมาก	15 - 17	4	13.33
รวม		30	100

จากตารางที่ 6 พบว่า มีผลรวมของคะแนน คิดเป็นร้อยละ 56.67 รองลงมา ระดับปานกลาง
ความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ คิดเป็นร้อยละ 26.67 ระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 13.33
ทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับปรับปรุง ปานกลาง ดี และ และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 3.33 ตามลำดับ
ดีมาก โดยผู้นิเทศส่วนมาก มีคะแนนอยู่ในระดับดี

วิจารณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาผลการใช้การเรียนรู้ตามสภาพจริง ในการพัฒนาการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ของผู้นำในเขตสุขภาพที่ 5 และเพื่อพัฒนารูปแบบการตรวจราชการ ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณของผู้นำ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีข้อค้นพบ สามารถนำมาอภิปรายผลสรุปได้ดังนี้ ผู้นำส่วนมาก มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 56.67 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 26.67 ระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 13.33 และระดับปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 3.33 ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้นำส่วนมาก มีคะแนนผลรวมความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ เท่ากับ 2 คะแนน ได้แก่ ด้านการยอมรับข้อสรุป หรือสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ล่วงหน้า ด้านการนิรนัย ด้านการตีความ และด้านการประเมินข้อโต้แย้ง ยกเว้นด้านการอนุมาน มีผลรวมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเท่ากับ 3 คะแนน อธิบายได้ว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้นำมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ได้แก่การนำวิธีการเรียนรู้ตามสภาพจริง ใส่ไว้ในกระบวนการตรวจราชการ โดยเริ่มตั้งแต่การจัดให้มีการสอน โดยผู้ตรวจราชการเขตสุขภาพที่ 5 เรื่องแนวทางการสรุปผลการตรวจราชการที่พึงประสงค์ ในช่วงก่อนตรวจราชการ และในระหว่างการตรวจราชการ จัดให้มีการประชุมผู้นำเขตสุขภาพผู้ตรวจราชการทุกวัน ในช่วงท้ายของทุกวันที่ลงพื้นที่ตรวจราชการ กิจกรรมที่ดำเนินการในช่วงนี้ ได้แก่การสร้างเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ โดยผู้นำเสนอข้อมูลที่ได้ค้นพบในแต่ละวัน ได้รับการฝึกให้มีทักษะกระบวนการคิด การสังเคราะห์

ข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งผู้นำได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติในสถานการณ์จริง พร้อมทั้งเตรียมประเด็นเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมในวันต่อไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์เพียงพอ ในการนำมาจัดทำสรุปประเด็นที่พบ ปัญหา ข้อเสนอแนะ ในการสรุปผลการตรวจราชการ

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากท่านผู้ตรวจราชการ นายแพทย์ธีรพล โตพันธานนท์ ผู้ตรวจราชการเขตสุขภาพที่ 5 ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะตรวจราชการเขตสุขภาพที่ 5 และในที่นี้ผู้วิจัยได้เชิญให้เป็นทั้งครูผู้สอน เป็นโค้ช ชวนซักถาม ชวนให้คิดวิเคราะห์ ตั้งข้อสังเกต ตีความ และชี้ประเด็นให้ผู้นำได้ฝึกคิดวิเคราะห์ ให้ทำการศึกษาข้อมูลทางวิชาการเพิ่มเติม เพื่อที่ผู้นำจะสามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ และให้คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยรับตรวจราชการได้ กิจกรรมดังกล่าวนี้ ทำให้ระดับความสามารถ ในการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ของผู้นำ ในภาพรวมส่วนมากอยู่ในระดับดี

รูปแบบการตรวจราชการ ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ อย่างมีวิจารณญาณของผู้นำ โดยการจัดให้มีการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง อยู่ในกระบวนการตรวจราชการนั้นผู้วิจัยพบว่า เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้นำได้รับการฝึก ให้มีการใช้ทักษะการคิดขั้นสูง จากกิจกรรมที่มีการเปิดโอกาสให้ผู้นำ เป็นผู้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมิน และตัดสินใจได้เอง มีกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีการสรุปความคิดรวบยอด นอกจากนี้ในกระบวนการเรียนรู้ ผู้นำยังได้อภิปราย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในด้านวิชาการ เพิ่มทักษะ และประสบการณ์ในการเป็นผู้นำได้ร่วมด้วย

สรุป

รูปแบบการตรวจราชการ ที่ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณของผู้แทนในเขตสุขภาพที่ 5 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น จากการศึกษาทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ความสำคัญของการคิดอย่างมีวิจารณญาณนั้น มีความสำคัญสำหรับบุคคลทุกระดับทุกอาชีพ รวมถึงการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนี้

1. การคิดเป็นคุณสมบัติพิเศษของมนุษย์ที่มีสมอง มีปัญญา มนุษย์ต้องคิดอยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาสร้างสรรค์โลก สังคม ครอบครัว และตนเอง เพื่อการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น

2. การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ จะนำไปสู่ความรู้ที่ดีขึ้น เมื่อมีสิ่งเร้าผ่านมากกระทบความรู้สึก เราเพียงแต่รับรู้ เมื่อเราได้ใช้ความคิดต่อไป เราก็จะมีการรับรู้ที่ดีขึ้น ชัดเจนขึ้น เมื่อเราใช้การสังเกต เราก็จะเห็นข้อมูล เมื่อมีการคิด การตีความ การทำความเข้าใจข้อมูล เหตุการณ์ด้วยการใช้สมองต่อไป เราก็จะเกิดความชัดเจนในประเด็นปัญหาสามารถอธิบายได้ ยืนยันได้ถูกต้องและเหมาะสม

3. การคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ จะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ในสังคมยุคข้อมูลข่าวสารที่แพร่กระจายอย่างรวดเร็ว และมากมาย การตัดสินใจเลือกรับข้อมูลข่าวสาร การตัดสินใจเชื่อหรือไม่ในข้อมูล และเหตุการณ์ที่รับทราบ ตลอดจนการตัดสินใจในการเลือกปฏิบัติ จำเป็นต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์ วินิจฉัย และตีความข้อมูลอย่างถูกต้องเหมาะสม

4. ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีทุกสาขาวิชา มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว มนุษย์จะต้องใช้ปัญญาในการติดตามข้อความรู้เหล่านั้นสม่ำเสมอ มนุษย์ต้องคิด วิเคราะห์ เพื่อประยุกต์ศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีวิวัฒนาการมากขึ้น เพื่อนำไปใช้ได้

อย่างถูกต้องเหมาะสม จำเป็นต้องใช้การคิดอย่างมีวิจารณญาณ³

ดังนั้น การใช้เทคนิค วิธีการ ที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถพัฒนาการคิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ ให้กับผู้แทนมีหลายวิธี สำหรับวิธีที่ผู้วิจัยเลือก ได้แก่วิธีการเรียนรู้ตามสภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของการตรวจราชการ ผู้วิจัยได้จัดให้อยู่ในกระบวนการตรวจราชการ ตั้งแต่ขั้นเตรียมการตรวจราชการ และในตลอดระยะของการตรวจราชการนั้น สามารถใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้แทนที่พึงประสงค์ได้ โดยองค์กรหรือหน่วยงานนำไปจัดเป็นหลักสูตรหนึ่งของการฝึกอบรมผู้แทน ก่อนการแต่งตั้งเป็นผู้แทน หรือก่อนการปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้แทนได้ และจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยรับการตรวจราชการได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ใช้กลยุทธ์การตรวจราชการที่ได้ปรับปรุงนี้เป็นเครื่องมือเพิ่มประสิทธิภาพการ ขับเคลื่อนการดำเนินงานในพื้นที่

2. สร้างศักยภาพผู้แทน และเครือข่ายผู้แทนเพิ่มขึ้น เพื่อแก้ปัญหาการตรวจราชการ และนิเทศงานไม่ทั่วถึง

3. ควรมีการพัฒนากระบวนการตรวจราชการ และนิเทศงานแนวใหม่ ที่เน้นระบบเทคโนโลยี มีการสรุปรายงานผลด้วยงานวิจัยเป็นฐาน เพื่อการตรวจราชการที่ทันสมัย รวดเร็วมีประสิทธิภาพ

4. สร้างแรงจูงใจให้ดำเนินงาน ด้านการตรวจราชการอย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

1. สุพจน์ ทรายแก้ว. การพัฒนาระบบบริหารการตรวจราชการของประเทศไทย. วารสารสถาบันพระปกเกล้า 2552;7:32-5.
2. พวงรัตน์ บุญญานรัตน์. คู่มือการนิเทศ : การฝึกประสบการณ์วิชาชีพการพยาบาล. ชลบุรี: คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา; 2539.
3. อรพรรณ ลือบุญธวัชชัย. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์. กรุงเทพฯ: ธนาเพรสแอนด์กราฟฟิค; 2543.
4. มกราพันธ์ จุฑะรสก. การคิดอย่างเป็นระบบ : การประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี: โครงการสวัสดิการวิชาการสถาบันพระบรมราชชนก; 2556.
5. ลัดดาวัลย์ ไวยสุระสิงห์, สุภาวดีนพรุจจินดา. การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้ตามสภาพจริง เพื่อเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสุพรรณบุรี. วารสารการพยาบาลและการศึกษา 2554;15:63-77.
6. สมสุข ไถวเจริญ. ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาพยาบาลวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสภาคใต้. [ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2541.

